

ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення вченої ради університету

«25» жовтня 2023 року,

протокол № 5.

Ректор, голова вченої ради
університету, доктор юридичних
наук, професор

_____ Олег ОМЕЛЬЧУК

«25» жовтня 2023 року

м.п.

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
«МАКРОЕКОНОМІКА»
для підготовки на першому (освітньому) рівні
здобувачів вищої освіти освітнього ступеня бакалавра
за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування
галузі знань 28 Публічне управління та адміністрування

м. Хмельницький
2023

РОЗРОБНИК:

Доцентка кафедри менеджменту, економіки,
статистики та цифрових технологій
кандидатка економічних наук, доцентка
«06» вересня 2023 року

_____ Тетяна ПІХНЯК

СХВАЛЕНО:

Рішення кафедри менеджменту,
економіки, статистики та цифрових технологій
«08» вересня 2023 року, протокол № 1.

Завідувачка кафедри,
кандидатка економічних наук, доцентка
«08» вересня 2023 року

_____ Наталія ЗАХАРКЕВИЧ

Деканеса факультету публічного управління,
кандидатка наук з державного управління,
доцентка
«11» вересня 2023 року

_____ Тетяна ПІДЛІСНА

ПОГОДЖЕНО

Рішення методичної ради університету
«19» жовтня 2023 року, протокол № 2.

Перша проректорка, голова методичної ради
університету, кандидатка наук з державного
управління, доцентка
«19» жовтня 2023 року

_____ Ірина КОВТУН

ЗМІСТ

	Стор.
1. Опис навчальної дисципліни	– 3
2. Заплановані результати навчання	– 4
3. Програма навчальної дисципліни	– 6
4. Структура вивчення навчальної дисципліни	– 12
4.1. Тематичний план навчальної дисципліни	– 12
4.2. Аудиторні заняття	– 13
4.3. Самостійна робота студентів	– 13
4.4. Індивідуальні завдання	–
5. Методи навчання та контролю	– 13
6. Схема нарахування балів	– 14
7. Рекомендовані джерела	– 15
7.1. Нормативно-правові акти	– 15
7.2. Монографії	– 15
7.3. Підручники та навчальні посібники	– 15
7.4. Допоміжні джерела	– 16
8. Інформаційні ресурси в Інтернеті	– 17

1. Опис навчальної дисципліни

1. Шифр і назва галузі знань	– 28 Публічне управління та адміністрування
2. Код і назва спеціальності	– 281 Публічне управління та адміністрування
3. Назва спеціалізації	– не передбачена
4. Назва дисципліни	– Макроекономіка
5. Тип дисципліни	– обов'язкова
6. Код дисципліни	– ППО 1
7. Освітній рівень, на якому вивчається дисципліна	– перший
8. Ступінь вищої освіти, що здобувається	– бакалавр
9. Курс / рік навчання	– перший (ДФН) / другий (ЗФН)
10. Семестр	– другий (ДФН) / третій (ЗФН)
11. Обсяг вивчення дисципліни:	
1) загальний обсяг (кредитів ЄКТС / годин)	– 5,0 / 150
2) денна форма навчання:	
аудиторні заняття (годин)	– 68
% від загального обсягу лекційні заняття (годин)	– 45
% від обсягу аудиторних годин семінарські заняття (годин)	– 34
% від обсягу аудиторних годин самостійна робота (годин)	– 50
% від загального обсягу тижневих годин:	
аудиторних занять	– 4,0
самостійної роботи	– 4,8
3) заочна форма навчання:	
аудиторні заняття (годин)	– 20
% від загального обсягу лекційні заняття (годин)	– 13
% від обсягу аудиторних годин семінарські заняття (годин)	– 12
% від обсягу аудиторних годин самостійна робота (годин)	– 60
% від загального обсягу	– 8
	– 40
	– 130
	– 87
12. Форма семестрового контролю	– екзамен
13. Місце дисципліни в логічній схемі:	
1) попередні дисципліни	– «Економічна теорія»
2) супутні дисципліни	– «Основи публічного управління»
3) наступні дисципліни	– «Система публічного адміністрування»; «Теорія організації»; «Статистика»; «Публічні фінанси та бюджетування»; «Планування управлінської діяльності в умовах змін»; «Технології прийняття публічно-управлінських рішень»; «Міжнародні економічні відносини»; «Цифрова економіка»; «Макрофінансовий аналіз».
14. Мова вивчення дисципліни	– українська.

2. Заплановані результати навчання

<p>Програмні компетентності, які здобуваються під час вивчення навчальної дисципліни</p>	<p><i>Загальні компетентності:</i></p> <p>ЗК 1. Здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями.</p> <p>ЗК 3. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.</p> <p>ЗК 5. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.</p> <p>ЗК 8. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.</p> <p>ЗК 9. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.</p> <p>ЗК 13. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів діяльності).</p> <p>ЗК 14. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності.</p> <p><i>Спеціальні (фахові, предметні) компетентності:</i></p> <p>СК 1. Здатність до соціальної взаємодії, до співробітництва й розв'язання конфліктів.</p> <p>СК 2. Здатність забезпечувати належний рівень вироблення та використання управлінських продуктів, послуг чи процесів.</p> <p>СК 6. Здатність здійснювати інформаційно-аналітичне забезпечення управлінських процесів із використанням сучасних інформаційних ресурсів та технологій.</p> <p>СК 10. Здатність до дослідницької та пошукової діяльності в сфері публічного управління та адміністрування.</p>
<p>Результати навчання</p>	<p>ПР 1. Використовувати базові знання з історичних, культурних, політичних, соціальних, економічних засад розвитку суспільства.</p> <p>ПР 8. Розуміти та використовувати технології вироблення, прийняття та реалізації управлінських рішень.</p> <p>ПР 11. Уміти здійснювати пошук та узагальнення інформації, робити висновки і формулювати рекомендації в межах своєї компетенції.</p> <p>ПР 13. Використовувати методи аналізу та оцінювання програм сталого розвитку.</p> <p>ПР 14. Уміти коригувати професійну діяльність у випадку зміни вихідних умов.</p> <p>ПР 16. Використовувати дані статистичної звітності, обліку та спеціальних досліджень у професійній діяльності.</p>

Після завершення вивчення дисципліни здобувач повинен продемонструвати такі результати навчання:

1. Знання

(здатність запам'ятовувати або відтворювати факти (терміни, конкретні факти, методи і процедури, основні поняття, правила і принципи, цілісні теорії тощо)

- 1.1) відтворювати визначення понятійно-термінологічного апарату макроекономіки;
- 1.2) описувати систему національних рахунків та її основні макроекономічні показники;
- 1.3) характеризувати основні закономірності економічного життя суспільства, способи

вирішення базових економічних проблем в рамках економічних систем різних типів;
1.4) описувати основні макроекономічні підходи і особливості їх застосування в Україні на сучасному етапі.
2. Розуміння
<i>(здатність розуміти та інтерпретувати вивчене, уміння пояснити факти, правила, принципи; перетворювати словесний матеріал у, наприклад, математичні вирази; прогнозувати майбутні наслідки на основі отриманих знань)</i>
2.1) пояснювати зміст основних понять, категорій і інструментів макроекономіки;
2.2) пояснювати закономірності, причинно-наслідкові взаємозв'язки, що обумовлюють розвиток економічної системи та її складових аналізу;
2.3) описувати основи побудови, розрахунку та аналізу сучасної системи показників, що характеризують діяльність секторів економіки на макрорівні;
2.4) характеризувати методику розрахунку показників оцінки, їх економічне значення, мету використання в макроекономіці.
3. Застосування знань
<i>(здатність використовувати вивчений матеріал у нових ситуаціях (наприклад, застосувати ідеї та концепції для розв'язання конкретних задач)</i>
3.1) будувати на основі опису ситуацій стандартні графічні моделі;
3.2) виявляти фактори впливу на динаміку макроекономічних показників та оцінювати ступінь їх впливу;
3.3) інтерпретувати дані вітчизняної статистики про соціально-економічні явища;
3.4) визначати комплекс показників для комплексного макрофінансового аналізу;
3.5) пояснювати економічні основи поведінки домашніх господарств, функціонування виробничого та фінансового секторів, політики держави.
4. Аналіз
<i>(здатність розбивати інформацію на компоненти, розуміти їх взаємозв'язки та організаційну структуру, бачити помилки й огріхи в логіці міркувань, різницю між фактами і наслідками, оцінювати значимість даних)</i>
4.1) аналізувати у взаємозв'язку економічні явища, процеси, функціонування інститутів на макрорівні;
4.2) розраховувати та аналізувати показники валового внутрішнього продукту та інших макроекономічних показників із застосуванням сучасних економіко-математичних методів аналізу;
4.3) аналізувати макроекономічні явища і проблеми, такі як: безробіття, інфляція, циклічний розвиток економіки, проблеми економічного зростання, державного боргу та ін.;
4.4) аналізувати взаємозв'язку і мотиви рішень економічних суб'єктів в ринкової економіці.
5. Синтез
<i>(здатність поєднувати частини разом, щоб одержати ціле з новою системною властивістю)</i>
5.1) формувати масив статистичної інформації для аналізу економічних явищ, процесів, ефективності функціонування інститутів на макрорівні;
5.2) систематизувати критерії оцінки та показники ефективності макроекономічної політики держави;
5.3) узагальнювати практичний досвід у галузі організації і здійснення макроекономічної політики держави.
6. Оцінювання
<i>(здатність оцінювати важливість матеріалу для конкретної цілі)</i>
6.1) давати оцінку дій та заходів держави з позицій їх відповідності соціально-економічній ситуації в країні та потребам соціально-економічного розвитку;
6.2) виявляти тенденції розвитку та параметри економічної системи на середньострокову та довгострокову перспективу;

6.3)	оцінювати ефективність бюджетної, податкової, інвестиційної та грошово-кредитної політики; ризики економічної діяльності держави;
6.4)	оцінювати ефективність та результативність діяльності органів державного управління.
7. Створення (творчість) <i>(здатність до створення нового культурного продукту, творчості в умовах багатомірності та альтернативності сучасної культури)</i>	
7.1)	формувані пріоритетні напрями економічної політики держави та органів місцевого самоврядування;
7.2)	розробляти основи державної політики регулювання діяльності органів управління, а також підприємств, організацій, установ, громадян;
7.3)	приймати науково-обґрунтовані та виважені управлінські рішення за результатами застосування статистичних та економіко-математичних методів аналізу;
7.4)	здійснювати моніторинг виконання бюджетної, податкової, інвестиційної та грошово-кредитної політики держави тощо.

3. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Макроекономіка як наука

Макроекономіка – розділ економічної теорії. Економічна система як об’єкт макро-економічного аналізу. Макроекономічні суб’єкти та їх взаємодія. Основні макроекономічні проблеми й суперечності.

Предмет макроекономіки. Функції макроекономіки. Методологія макроекономіки. Аналіз сукупних економічних тенденцій. Агреговані показники і функціональні взаємозв’язки між ними. Методи й принципи макроекономічних досліджень. Економічне моделювання. Екзогенні та ендогенні змінні макроекономічних моделей. Статичні й динамічні моделі. Ex post-аналіз в порівнянні з ex ante-аналізом. Мета та завдання макроекономіки. Макроекономічний аналіз як інструмент пізнання. Позитивний і нормативний аналіз. Теоретичне обґрунтування економічної політики. Макроекономічне прогнозування.

Становлення та розвиток макроекономіки. Сучасні макроекономічні теорії: посткейнсіанська макроекономіка, неокласична макроекономіка, монетаризм. Основні макроекономічні проблеми та суперечності економіки України.

Економічний кругообіг у простій економічній системі. Структура моделі економічного кругообігу. Взаємодія між домогосподарствами і фірмами. Ринок ресурсів та ринок продуктів. Включення державного сектору в кругообіг доходів і продуктів. Роль фінансових посередників в економічному кругообігу. Модель кругообігу із включенням зовнішньоекономічного сектору.

Тема 2. Макроекономічні показники в системі національних рахунків

Система національних рахунків (СНР) як нормативна база макроекономічного рахівництва. Сутність СНР та її відмінність від системи БНГ (балансу народного господарства). Методологічні принципи побудови системи національних рахунків. Основні категорії системи національних рахунків: додана вартість, інституційні одиниці, сектори, операції, рахунки. Переваги та обмеження СНР. Проблеми впровадження СНР в Україні. Роль макроекономічних показників.

Основні макроекономічні показники: національний обсяг виробництва, загальний рівень цін, зайнятість. Валовий національний дохід (ВНД) та валовий внутрішній продукт (ВВП). Методи обчислення ВВП: виробничий, кінцевого використання, розподільчий. Визначення кінцевої і проміжної продукції, доданої вартості. Подвійний рахунок та його виключення. Динаміка ВВП в Україні. СНР - система взаємопов’язаних показників. Співвідношення між основними показниками системи національних рахунків (СНР). Чистий національний дохід (ЧНД). Чистий внутрішній продукт (ЧВП), Валовий національний наявний дохід (ВННД). Обчислення реальних обсягів: номінальний і реальний ВВП. Темп росту й темп приросту реального ВВП. Індекс цін і дефлятор. Інфлювання та дефлювання ВВП. ВВП та суспільний добробут. Особливості макроекономічних показників. Неринкові операції. Зростання вільного

часу. Поліпшення якісних характеристик продукції. ВВП та навколишнє середовище. Тіньова економіка. Методика обчислення обсягів тіньової економіки. Чистий економічний добробут (NEW).

Тема 3. Модель сукупного попиту та сукупної пропозиції

Сутність сукупного попиту, його відмінність від індивідуального попиту. Сукупний попит та його модель. Структура сукупного попиту. Споживчий попит. Інвестиційний попит. Попит держави. Попит закордону. Цінові фактори, які впливають на сукупний попит: зміна процентної ставки, ефект багатства, обсяг та структура імпорту. Крива сукупного попиту (AD). Нецінові фактори, які впливають на сукупний попит. Зміни в споживчих витратах, інвестиційних витратах, державних витратах та у витратах на чистий експорт. Заплановані й фактичні витрати.

Сукупна пропозиція. Короткострокова крива сукупної пропозиції. Зміна цін і реального ВВП на різних ділянках короткострокової кривої сукупної пропозиції. Довгострокова крива сукупної пропозиції. Чинники, які впливають на сукупну пропозицію: цінові фактори - зміна процентної ставки, зміна рівня цін; нецінові фактори – зміни цін на ресурси, продуктивності праці, правових норм. Кейнсіанська крива сукупної пропозиції. Класична крива сукупної пропозиції. Узагальнена крива сукупної пропозиції.

Рівновага сукупного попиту та сукупної пропозиції. Рівноважний рівень цін. Рівноважний обсяг виробництва. Три варіанти макроекономічної рівноваги. “Сукупний попит – сукупна пропозиція” як базова модель економічної рівноваги. Довгострокова й короткострокова рівновага. Порушення рівноваги сукупного попиту та сукупної пропозиції. Механізм відновлення рівноваги. Мультиплікатор у моделі AD-AS. Парадокс ощадливості. Сучасні теорії сукупної пропозиції.

Тема 4. Споживання, заощадження та інвестиції

Споживання і заощадження. Дохід кінцевого використання і споживання. Функція споживання. Споживання як функція доходу кінцевого використання. Функція заощадження. Середня схильність до споживання й заощадження. Гранична схильність до споживання та заощадження. Автономне споживання і чинники, які на нього впливають. Графік функції споживання (C). Графік функції заощадження (S). Теорії споживання. Кейнсіанська та неокласична концепції споживання. Чинники споживання і заощадження, не пов'язані з поточним доходом. Вибір активу заощадником. Ліквідність активу. Активи вищої та нижчої цінності. Види заощаджень. Національні заощадження. Рівень заощаджень. Динаміка середньої схильності до споживання. Особливості споживання в Україні в умовах ринкової трансформації національної економіки.

Інвестиції як компонент сукупних витрат. Інвестиційна функція та її графік. Роль інвестицій в економіці. Нестабільність інвестицій. Інвестиції в економіку України. Процентна ставка як чинник інвестиційного попиту. Номінальна й реальна процентна ставка. Процентна ставка і чиста прибутковість інвестицій. Автономні інвестиції.

Роль міжнародних інвестицій у відновленні України. Міжнародна допомога та інвестиції для відновлення України. Державні інвестиції в цифрову інфраструктуру та їх вплив на загальний економічний розвиток.

Тема 5. Модель мультиплікатора та акселератора

Суть мультиплікаційного ефекту. Мультиплікаційні ефекти, індуковані домашніми господарствами, державою та сектором закордону. Теорема Хаавельмо.

Вплив інвестиційних змін на рівноважний ВВП у моделях „витрати-випуск” та „вилучення-ін'єкції”. Мультиплікатор інвестицій. Вплив мультиплікатора на споживання та заощадження. Простий мультиплікатор. Графік ефекту мультиплікатора. Вплив зміни сукупних витрат на номінальний та реальний ВВП. Супермультиплікатор.

Мультиплікатор в моделі AD-AS.

Рівноважний та потенційний ВВП. Рецесійний та інфляційний розрив, їх зв'язок із рівнем зайнятості. Визначення величин рецесійного та інфляційного розривів.

Індуковані інвестиції та акселератор. Суть принципу акселерації. Зв'язок ефекту мультиплікатора та ефекту акселератора. Модель Самуельсона-Хікса.

Парадокс ощадливості. Похідні інвестиції.

Тема 6. Рівновага національного ринку у моделі IS-LM.

Суть макроекономічної рівноваги. Рівновага-нерівновага.

Проблема стійкості рівноваги. Забезпечення макрорівноваги. Теорія катастроф в макроекономічному аналізі. Проблема рівноваги для національної економіки. Збалансованість і стабільність на макрорівні, їх критерії. Необхідність забезпечення макроекономічної рівноваги для ефективного економічного розвитку національної економіки.

Ринок товарів та платних послуг. Модель “витрати – випуск” – кейнсіанська модель товарного ринку. Закрита економіка.

Сукупні видатки. Заплановані видатки, фактичні видатки. Графік “кейнсіанський хрест”, становлення рівноваги на товарному ринку без державного втручання та з ним. Інфляційний та дефляційний (рецесійний) розриви. Модель “вилучення – ін’єкції”. Мультиплікатор видатків. Графік Хікса-Хансена для ринку товарів та платних послуг - крива IS. Фактори, які впливають на переміщення кривої IS.

Ринок грошей та цінних паперів. Пропозиція грошей. Попит на гроші. Мотиви попиту на гроші: операційний, спекулятивний, обачливості. Ліквідна пастка. Інвестиційна пастка. Умови рівноваги на ринку грошей та цінних паперів. Графік Хікса-Хансена для ринку грошей та цінних товарів - крива LM. Фактори, які впливають на переміщення кривої LM.

Ринок робочої сили. Пропозиція робочої сили. Попит на робочу силу. Умови рівноваги на ринку робочої сили. Реальна та номінальна заробітна плата.

Загальна рівновага на ринках товарів і послуг, грошей та цінних паперів. Модель IS-LM – як аналітичний засіб макроекономічної політики. Аналіз руху по кривих та переміщення кривих в моделі IS-LM. Вплив держави на загальну рівновагу засобами монетарної й фіскальної політики. Застосування моделі IS-LM для аналізу економіки України.

Тема 7. Держава в системі макроекономічного регулювання

Роль держави в змішаній економіці. Обмеженість ринку та ринкових регуляторів. Економічні функції держави. Суть державного регулювання. Межі втручання держави в ринковий механізм.

Класична теорія як теоретична база державного невтручання в економіку. Суть класичної теорії. Механізм ринкового саморегулювання за класичною теорією. Роль цін та зарплати в ринковому саморегулюванні. Роль конкуренції в саморегулюванні економіки. Роль процентних ставок.

Кейнсіанська теорія як теоретична база державного регулювання економіки. Кейнсіанство: суть та основні положення теорії. Недостатність ринкового механізму для забезпечення ефективного регулювання економіки. Сукупний попит як об’єкт державного впливу. Концепція „ефективного попиту”. Методи стимулювання сукупного попиту. Роль фіскальних методів.

Альтернативні теорії макроекономічного регулювання. Втрата ефективності кейнсіанських методів регулювання економіки в 70-х роках ХХ століття. Виникнення альтернативних теорій регулювання економіки. Монетаризм: повернення до класичних засад регулювання економіки. Роль грошово-кредитної політики. Погляд монетаристів на фіскальну політику: „ефект витіснення”.

Теорія економіки пропозиції. Перенесення акцентів з управління попитом на стимулювання сукупної пропозиції, зростання виробництва та зайнятості. Вплив податків на пропозицію. Обґрунтування необхідності зниження податкового тиску. Проблема подолання бюджетного дефіциту.

Теорія раціональних очікувань. Поведінка економічних суб’єктів в умовах інфляції. Порівняння теорії адаптивних очікувань з теорією раціональних очікувань. Здатність економічних суб’єктів до саморегулювання. Роль зарплати та цін. Роль інфляції. Недоліки теорії раціональних очікувань.

Основи теорії макроекономічної політики. Суть макроекономічної політики. Стабілізаційна політика. Політика економічного зростання. Макроекономічна політика як структурована система: монетарна та фіскальна складові. Функціональні складові макроекономічної політики. Цілі та засоби макроекономічної політики. Умови застосування макроекономічної політики. Лаги макроекономічної політики. Неточність прогнозування. Очікування агентів приватного сектора. Політична кон'юнктура. „Магічний чотирикутник” макроекономічної політики.

Теорія суспільного вибору як основа обґрунтування взаємозалежності економічних та політичних явищ. Суть теорії суспільного вибору. Взаємозалежність економічних та політичних явищ. Принцип раціональної економічної поведінки при прийнятті економіко-політичних рішень. Принципи раціональної економічної поведінки державного діяча. Лоббі. Політична рента. Групи тиску та раціональне ігнорування. Роль держави в регулюванні процесів суспільного вибору.

Ефективність економічної політики. Особливості зіставлення затрат і результатів для держави та для приватного сектору. Закон А. Вагнера. Ефективність В. Парето.

Основні напрямки макроекономічної політики в Україні.

Тема 8. Фіскальна політика у макроекономічному регулюванні

Зміст фіскальної політики: цілі та інструменти. Податкові надходження як основне джерело доходів держави. Прямі й непрямі податки та їх роль у наповненні бюджету. Принципи ефективного оподаткування.

Державні видатки і їх структура. Поточні та капітальні витрати держави. Дискреційна фіскальна політика. Стимулююча й стримуюча фіскальна політика. Модель впливу державних витрат та податків на сукупний обсяг виробництва. Мультиплікатор державних витрат і податковий мультиплікатор. Мультиплікатор збалансованого бюджету. Недискреційна (автоматична) фіскальна політика. Прогресивна шкала оподаткування. Соціальні трансферти. Стабілізаційний вплив на економіку автоматичної фіскальної політики в умовах падіння та зростання виробництва. Фіскальна політика з урахуванням пропозиції. Наслідки фіскальної політики на основі моделей “сукупний попит – сукупна пропозиція”, “витрати – випуск”, “AD – AS”. Вплив зниження податків на ВВП згідно з теорією економіки пропозиції.

Фіскальна політика й державний бюджет. Концепції збалансування державного бюджету. Вплив фіскальної політики та циклічних коливань, на державний бюджет. Бюджетний дефіцит: причини виникнення і економічні наслідки. Державне бюджетне обмеження. Циклічний та структурний дефіцити бюджету. Джерела дефіцитного фінансування. Емісійне й боргове фінансування бюджетного дефіциту. Державний борг та його структура. Економічні наслідки державного боргу. Ефект витіснення державою приватних інвестицій і тягар боргу для майбутніх поколінь. Методи управління державним боргом. Рефінансування. Реструктуризація. Боргові свопи. Списання боргу. Державний борг України та можливості його погашення. Фіскальна політика в Україні: основні напрями й протиріччя.

Тема 9. Монетарна політика у макроекономічному регулюванні

Основні характеристики грошового ринку. Грошова маса та її структура. Грошові агрегати. Грошова база. Депозити. Грошові резерви. Норматив мінімальних резервів. Грошовий (депозитний) мультиплікатор. Попит на гроші за кейнсіанською, класичною, монетаристською теоріями. Модель Баумоля-Тобіна. Рівняння Фішера. Кембріджське рівняння. Попит на гроші. Графік MD. Пропозиція грошей. Графік MS. Рівновага на грошовому ринку. Модель MD-MS. Зміщення кривих MD та MS, їх вплив на рівновагу грошового ринку.

Механізм створення грошей в банківській системі. Мультиплікація банківських депозитів і предметів. Небанківські фінансові й кредитні установи як суб'єкти грошово-кредитної системи. Центральний банк та його роль у здійсненні грошово-кредитної політики. Функції НБУ. Емісійна політика держави. Рівень монетаризації ВВП.

Грошовий ринок. Грошова пропозиція та способи її вимірювання. Грошова маса і грошова база. Коефіцієнт монетизації. Попит на гроші й фактори, що його визначають. Модель попиту на гроші Баумоля-Тобіна (Baumol-Tobin). Механізм функціонування грошового ринку.

Центральний (національний) банк як суб'єкт монетарної політики. Операції центрального (національного) банку і грошова база. Інструменти центрального банку: політика облікової ставки, політика банківських резервів, операції на відкритому ринку. Механізм створення грошей банками. Вплив монетарної політики на економіку: політика “дорогих” та “дешевих” грошей. Передавальний (трансмісійний) механізм монетарної політики. Грошовий та депозитний мультиплікатори.

Суть монетарної політики. Дискреційна і недискреційна монетарна політика. Стратегії монетарної політики. Таргетування як стратегія монетарної політики. Правила проведення монетарної політики. Проблема ефективності монетарної політики. Наслідки монетарної політики за моделлю IS-LM. Координація монетарної та фіскальної політики у моделі IS-LM. НБУ й монетарна політика в Україні.

Заходи щодо стабілізації монетарної системи в трансформаційних економіках. Проблема довіри до грошей і монетарної політики.

Інструменти монетарної політики у поствоєнний період.

Тема 10. Інфляція та антиінфляційне регулювання

Інфляція як макроекономічне явище. Розрахунок темпу інфляції. Класифікація інфляції: за критерієм рівня; за формою прояву; за можливістю передбачення та за причинами виникнення.

Інфляції попиту на основі моделі AD-AS. Монетарні та немонетарні фактори інфляції попиту. Передчасна й чиста інфляція попиту. Інфляційний розрив. Інфляція витрат (пропозиції) на основі моделі AD-AS. Стагфляція. Причини інфляції витрат. Інфляційна спіраль.

Теоретичні підходи до пояснення причин інфляції. Кейнсіанський і класичний погляди на інфляцію.

Зарплата, безробіття та інфляція. Крива Філіпса і її сучасна інтерпретація. Монетаристське пояснення причин інфляції. Соціально-економічні наслідки передбачуваної та непередбачуваної інфляції. Інфляційний податок і сеньйораж. Крива Лаффера для інфляційного податку. Інфляція та динаміка реальної процентної ставки. Принцип Фішера. Антиінфляційна політика держави і її роль у стабілізації економіки. Коефіцієнт дезінфляції.

Особливості антиінфляційного регулювання в трансформаційних економіках. Інфляційні процеси в Україні: причини, наслідки й засоби стримування.

Тема 11. Безробіття та політика зайнятості

Механізм функціонування ринку праці. Чинники, що впливають на співвідношення попиту і пропозиції на ринку праці. Безробіття як відхилення від рівноваги. Рівень зайнятості та рівень безробіття. Види безробіття: фрикційне, структурне й циклічне. Фактичний та природний рівень безробіття і фактори, що його визначають. Розрахунок змін в обсягах ВВП під впливом відхилень безробіття від природного рівня.

Кейнсіанське пояснення безробіття. Розрив безробіття як результат неефективного попиту. Неокласичні пояснення причин безробіття. Рекомендації щодо подолання безробіття з точки зору різних теоретичних концепцій. Економічні та соціальні наслідки безробіття. Закон і крива Оукена.

Взаємозв'язок безробіття та інфляції. Крива Філіпса. Засоби державного регулювання зайнятості. Політика попиту та політика пропозиції у регулюванні ринку праці: переваги й ефективність.

Соціальний захист безробітних. Макроекономічні засади політики зайнятості. Особливості ринку праці та стан безробіття в Україні.

Підготовка ринку праці до потреб відновлювальної економіки. Відновлення соціальної сфери та підтримка громадян у період війни.

Тема 12. Держава у функціонуванні відкритої економіки

Механізм зовнішньоекономічної політики. Інструменти зовнішньоторговельної політики. Іноземне інвестування. Порівняльна та абсолютна перевага.

Платіжний баланс. Типові компоненти платіжного балансу. Класифікація статей

платіжного балансу та їх взаємозв'язок. Платіжний баланс України. Валютний курс. Реальний і номінальний валютні курси. Вплив інфляції на номінальний валютний курс. Види валютних курсів. Попит та пропозиція валюти. Міжнародні системи валютних курсів: Бреттон-Вудська і Ямайська. Зв'язок валютного курсу з платіжним балансом. Розрахунок ВВП у відкритій економіці.

Міжнародний потік товарів та капіталів. Вплив зовнішньої торгівлі на ВВП. Вплив чистого експорту на ВВП. Вплив обмінного курсу на чистий експорт. Мультиплікатор зовнішньої торгівлі. Гранична схильність до імпорту. Модель Мандела-Флемінга для відкритої економіки. Модель IS-LM для відкритої економіки при плаваючому валютному курсі. Крива IS. Особливості кривої LM у системі координат дохід - процентна ставка та дохід - обмінний курс.

Рівновага моделі IS-LM і вплив на неї грошової, фіскальної та зовнішньоекономічної політики. Модель IS-LM для відкритої економіки при фіксованому валютному курсі. Рівновага, моделі IS-LM і вплив на неї грошової, фіскальної та зовнішньоекономічної політики. Порівняльний аналіз макроекономічної політики при фіксованому й плаваючому обмінних курсах. Висновки моделі Мандела-Флемінга.

Цифровізація та її вплив на ефективність державних послуг.

Відновлення ліквідності та стабільності фінансової системи країни. Стабільність валютного курсу в умовах відновлення країни.

Тема 13. Циклічні коливання економіки та антициклічне регулювання

Макроекономічна нестабільність і нерівномірність економічного розвитку. Економічні (ділові) цикли. Типи циклів. Теорії циклічних коливань. Циклічні коливання та їх види. Класифікація макроекономічних змінних для типового ділового циклу: проциклічні, антициклічні, ациклічні. Макроекономічний аналіз циклічних коливань.

Циклічність, інфляція й безробіття як форми прояву макроекономічної нестабільності. Кейнсіанська й неокласична теорія економічних циклів. Застосування моделей AD-AS і IS-LM для аналізу циклічних коливань. Концепція реальних економічних циклів Д. Кюдланла та Е. Прескота. Рівноважний циклічний процес Р. Лукаса. Теорія циклічних коливань М. І. Туган-Барановського. Адаптація економіки до циклічних коливань.

Державне антициклічне регулювання. Особливості економічного циклу в Україні. Макроекономічна динаміка.

Тема 14. Економічне зростання та економічний розвиток

Сутність економічного зростання. Передумови й характерні риси сучасного економічного зростання. Джерела економічного зростання. Методи обчислення джерел економічного зростання. Науково-технічний прогрес. Джерела зростання економіки України. Темпи економічного зростання. Фактори, які стримують економічне зростання. Макроекономічна політика стимулювання економічного зростання. Моделювання економічного зростання. Економічне зростання на основі моделі AD-AS і кривої виробничих можливостей. Модель економічного зростання Харода-Домара. Модель економічного зростання Р. Солоу. Стационарний стан. "Золоте" правило нагромадження капіталу. Теорії розвитку: порівняльний аналіз.

Економічне зростання та економічний розвиток. Державне регулювання економічного зростання. Показники рівня економічного розвитку. Особливості економічного зростання в Україні.

Роль ефективних механізмів публічно-приватного партнерства в процес відновлення країни.

Вплив цифровізації на розвиток «зелених» технологій та сталого розвитку. Впровадження технологій цифровізації для стимулювання економічного зростання.

Необхідність і форми міжнародного співробітництва у вирішенні глобальних проблем та розвитку світового господарства.

4. Структура вивчення навчальної дисципліни

4.1. Тематичний план навчальної дисципліни

№ теми	Назва теми	Кількість годин											
		Денна форма навчання						Заочна форма навчання					
		Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
			Лекції	Сем. (прак).	Лабор.	Ін. зав.	СРС		Лекції	Сем. (прак).	Лабор.	Ін. зав.	СРС
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1.	Макроекономіка як наука	10	2	2	-	-	6	9	-	-	-	-	9
2.	Макроекономічні показники в системі національних рахунків	10	2	2	-	-	6	11	1	1	-	-	9
3.	Модель сукупного попиту та сукупної пропозиції	10	2	2	-	-	6	11	1	1	-	-	9
4.	Споживання, заощадження та інвестиції	10	2	2	-	-	6	10	1	-	-	-	9
5.	Модель мультиплікатора та акселератора	10	2	2	-	-	6	10	1	-	-	-	9
6.	Рівновага національного ринку у моделі IS-LM.	14	4	4	-	-	6	11	1	-	-	-	10
7.	Держава в системі макроекономічного регулювання	10	2	2	-	-	6	12	1	1	-	-	10
8.	Фіскальна політика в макроекономічному регулюванні	14	4	4	-	-	6	13	2	1	-	-	10
9.	Монетарна політика в макроекономічному регулюванні	14	4	4	-	-	6	12	2	-	-	-	10
10.	Інфляція та антиінфляційна політика	9	2	2	-	-	5	10	-	1	-	-	9
11.	Безробіття та політика зайнятості	9	2	2	-	-	5	10	-	1	-	-	9
12.	Держава у функціонуванні відкритої економіки	10	2	2	-	-	6	11	-	2	-	-	9
13.	Циклічні коливання економіки та антициклічне регулювання	10	2	2	-	-	6	10	1	-	-	-	9
14.	Економічне зростання та економічний розвиток	10	2	2	-	-	6	10	1	-	-	-	9
	Всього годин:	150	34	34	-	-	82	150	12	8	-	-	130

4.2. Аудиторні заняття

4.2.1. Аудиторні заняття (лекції, семінарські заняття) проводяться згідно з темами та обсягом годин, передбачених тематичним планом.

4.2.2. Плани лекцій з передбачених тематичним планом тем визначаються в підрозділі 1.2 навчально-методичних матеріалів з дисципліни.

4.2.3. Плани семінарських (практичних, лабораторних) занять з передбачених тематичним планом тем, засоби поточного контролю знань та методичні рекомендації для підготовки до занять визначаються в підрозділі 1.3 навчально-методичних матеріалів з дисципліни.

4.3. Самостійна робота здобувачів вищої освіти

4.3.1. Самостійна робота здобувачів вищої освіти денної форми навчання включає завдання до кожної теми.

4.3.2. Завдання для самостійної роботи здобувачів вищої освіти та методичні рекомендації до їх виконання визначаються в підрозділі 1.4 навчально-методичних матеріалів з дисципліни.

4.3.3. Здобувачі вищої освіти денної форми навчання виконують індивідуальні завдання у формі наукової роботи та реферату.

4.3.4. Тематика індивідуальних завдань та методичні рекомендації до їх виконання визначаються в підрозділі 1.5 навчально-методичних матеріалів з дисципліни.

4.3.5. Індивідуальні завдання виконуються в межах часу, визначеного для самостійної роботи здобувачів вищої освіти, та оцінюються частиною визначених в розділі 6 цієї програми кількості балів, виділених для самостійної роботи.

5. Методи навчання та контролю

Під час лекційних занять застосовуються:

- 1) традиційний усний виклад змісту теми;
- 2) створення проблемних ситуацій;
- 3) методи візуалізації (слайдова презентація);

На семінарських заняттях застосовуються:

- дискусійне обговорення проблемних питань;
- вирішення ситуаційних завдань;
- інформаційне повідомлення;
- методи активного слухання, диференціації та методи рефлексії.

Поточний контроль знань здобувачів вищої освіти з навчальної дисципліни проводиться у формах:

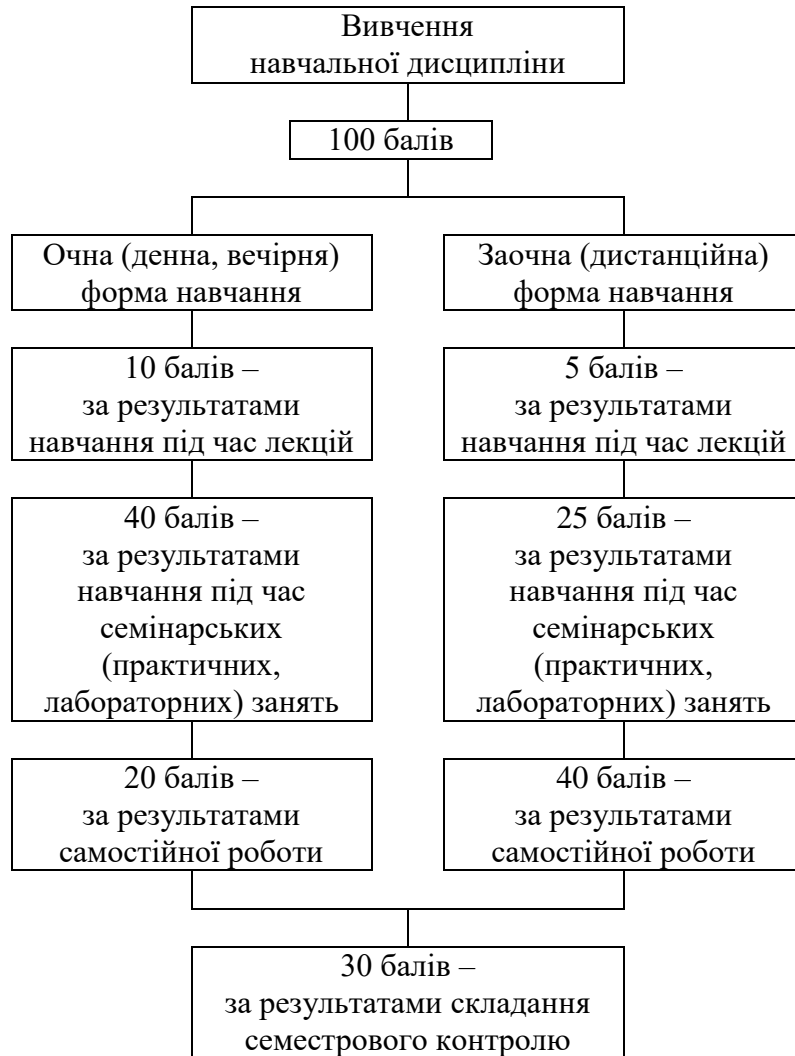
- 1) усне або тестове опитування у Гугл-формі щодо засвоєння матеріалу;
- 2) усне або тестове опитування у Гугл-формі на семінарських заняттях;
- 3) вирішення практичних ситуацій;
- 4) захист підготовленої презентації.

Підсумковий семестровий контроль проводиться у формі екзамену.

Структура екзаменаційного білету включає: 1 теоретичне питання, 25 тестових завдань та практичну ситуацію.

6. Схема нарахування балів

6.1. Нархування балів здобувачам вищої освіти з навчальної дисципліни здійснюється відповідно до такої схеми:

6.2. Обсяг балів, здобутих здобувачами вищої освіти під час лекцій, семінарських занять, самостійної роботи та виконання індивідуальних завдань, визначається в навчально-методичних матеріалах з цієї дисципліни.

7. Рекомендовані джерела

7.1. Нормативно-правові акти

1. Господарський кодекс України: Кодекс України поточна редакція від 15.11.2024, № 436-IV. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.

2. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року № 2755 (зі змінами та доповненнями). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

3. Про Державний бюджет України на 2024 рік: Закон України. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2023, №№ 97-100, ст.393) із змінами, внесеними згідно із Законом № 3978-IX від 18.09.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-20#Text>.

4. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні: Закон України від 22.03.2012 № 4618-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4618-17#Text>.

5. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України №2464-17, редакція від 03.09.2024. Відомості Верховної Ради

7.2. Монографії

6. Г. І. Башнянин, М. Г. Москва, М. Я. Вірт, Т. А. Піхняк. Державне управління малим підприємництвом у трансформаційній економіці України : монографія. Львів: ЛІГА-ПРЕС, 2014. 170 с.

7. Держава і ринок в економічному розвитку та у повоєнному відновленні: зарубіжний досвід : колективна монографія / В.В. Небрат, Н.А. Супрун та ін. ; за ред. д.е.н. В.В. Небрат ; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогноз. НАН України». Електрон. дані. К., 2024. 416 с. URL: http://ief.org.ua/wp-content/uploads/2024/11/2024_derzhava_i_rynok.pdf

8. Економічні суперечності глобалізації та локалізації: форми руху і розв'язання : колективна монографія / за ред. акад. НАН України А. А. Гриценка ; НАН України, ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України» ; ДННУ «Академія фінансового управління». К., 2024. 588 с.

9. Макроекономічна політика у макроекономічній стабілізації національної економіки : монографія / за наук. ред. проф. І. Ф. Радіонової. Київ: Університет економіки та права «КРОК», 2017. 240 с.

10. Мобільність робочої сили України: тенденції та перспективи : колективна монографія / за наук. ред. д.е.н., проф. І.Л. Петрової, д.е.н. В.В. Близнюк ; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогноз. НАН України». К., 2023. 334 с. URL: <http://ief.org.ua/wp-content/uploads/2023/12/Mobilnist-robocnoi-syly-Ukrainy.pdf>

11. Національна транзитивна економічна система: розвиток ринкових відносин та економічна політика : монографія / О. А. Артеменко, О. Г. Бакланова, М. І. Зверяков та ін. ; за заг. ред. Зверякова М. І. Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2020. 224 с.

12. Сучасний стан та перспективи економічного розвитку України: теорія, методологія, практика: колективна монографія / Кол. авторів. Полтава: ПП «Астроя», 2023. 225 с. URL: <https://www.economics.in.ua/2023/04/collectivemonograph.html>

13. Трансформаційні процеси у податковій системі України: монографія / за заг. ред. І. С. Волохової. Одеса: Атлант ВОІ СОІУ, 2018. 384 с.

7.3. Підручники та навчальні посібники

14. Базилінська О.Я. Макроекономіка: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2019. 448 с.

15. Башнянин Г.І. Макроекономіка. Навч. посібник. Львів : «Новий Світ. 2024 р.552 с.

16. Гронтковська Г.Е., Косік А.Ф. Макроекономіка. Київ: Центр учбової літератури, 2019. 672 с.

17. Гавриш В. П. Основи макроекономічної теорії: навч. посібник для студ. вищ. навч. закл. Хмельницький: Хмельницький університет управління та права, 2011. 253 с.

18. Козакова О.М., Забарна Е.Н. Макроекономіка. Одес. нац. політехн. ун-т. Херсон: Олді-плюс.2024 р. 428 с.

19. Кораблін С. О. Макроекономіка. Підручник: Тема 37. Валютний курс. Економічна теорія. 2018; 2:92-119.

20. Макроекономіка : підручник. М. І. Макаренко, Т. О. Семененко, Ю. М. Петрушенко. 2-ге вид., переробл. Суми : Сумський державний університет, 2021. 307 с.

21. Макроекономіка : підручник. О.М. Козакова, Е.М. Забарна. Херсон : Олді-плюс, 2018. 428 с.

22. Макроекономіка : навч. посіб. / за ред. проф. С. І. Архієреєва. Х : Видавництво Іванченка І.С., 2019. 216 с.

23. Островерх П.І., Панчишин С.М. Аналітична економіка: макроекономіка і мікроекономіка. Львів: Априорі, 2020. 648 с.

24. Солонінко К. С. Макроекономіка : навч. посіб. К. ЦУЛ, 2016. 200 с.

25. Харкянен Л.В. Макроекономіка. Навч. посібник. 3-тє вид. Рекомендовано МОН України.2023 р. 248 с.

7.4. Допоміжні джерела

26. Білоцерківець В. В., Завгородня О. О., Летуча О. В. Макроекономіка : конспект лекцій для студентів спеціальності 051 – Економіка. Частина I. (бакалаврський рівень) / за ред. В. В. Білоцерківця. Дніпро : Україн. держ. ун-т науки і технол., 2022. 49 с.
27. Бойко С. В., Гошовська В. В., Масалітіна В. В. Боргове навантаження на державний бюджет: довгострокові тренди та структурні асиметрії видатків. *Проблеми економіки*. 2020. №1. С. 241–249. <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2020-1-241-249>.
28. Бодрова Д.В. Інституціональні аспекти розвитку цифрової економіки в Україні. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління. 2019. № 5 С. 163-166.
29. Bublik M., Mykhailov V., Matseliukh Y., Pihniak T., Selskyi A., Grybyk I. Change management in R&D-quality costs in challenges of the global economy. *CEUR Workshop Proceedings*, 2021. Vol. 2870, pp. 1139–1151. URL: <http://ceur-ws.org/Vol 2870 /paper83.pdf>.
30. Bublik M.I. M.M. Nashkerska, T.A. Pikhniak. Economic Complexity Development by Implementing Production Strategies to Reduce Resource Consumption in the Conditions of a Circular Economy. *Economic journal Odessa polytechnic university*. 2024. № 2 (28). P. 101-113. URL:<https://economics.net.ua/ejopu/2024/No2/101.pdf>.
31. Vita M. Havryliuk, Volodymyr K. Rudyk, Nataliia L. Korzhenivska, Tetiana A. Pikhniak and Ivanna O. Cheschnevska. The Strategy for Managing Financial Resources of the Pension System of the Oecd Countries and Ukraine. *Economic Affairs*, Vol. 68(Special Issue), pp. 757-764, May 2023.
32. Дулік Т. О., Павлова К. І. Фіскальна політика в Україні в сучасних умовах та засоби її проведення. Науковий погляд: економіка та управління. 2019. № 1. С. 173-186. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vamsue_2019_1_26
33. Ihor Yaremko, Tetyana Pikhnyak, Nataliya Dumych. The use of financial instruments: European experience and lessons for Ukraine. *International Economic Journal. Economics, Entrepreneurship, Management*. Vol. 9, No. 2. 2022.19-30. DOI: 10.23939/eem2022.02.019.
34. Економіка: практикум з економічної теорії, історії економіки та економічної думки, мікро- та макроекономіки. За ред. З.І. Галушки, Г.М. Поченчук. Чернівці: Чернівець. нац. ун-т. Ю. Федьковича. 2022. 368 с.
35. Люльов О.В. Макроекономічна стабільність національної економіки. Суми: Університетська книга, 2020. 261 с.
36. Панчишин С. М. Макроекономіка: навчальний посібник. / Видання 4-те, виправлене і доповнене. Львів: Видавництво «Апріорі». 2022. 524 с.
37. Піхняк Т.А., Березюк А. В. Інфляція в Україні: причини, наслідки та антиінфляційна політика. *Економіка, фінанси, облік, управління та право: проблеми, тенденції, досягнення: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції* (Полтава, 9 листопада 2021 р.): у 2 ч. Полтава: ЦФЕНД, 2021. Ч. 1. С.6-8.
38. Піхняк Т.А., Костарной С.В. Податкові преференції, як засіб підтримки суб'єктів господарювання в умовах пандемії. *Збірник праць Таврійського державного агротехнологічного університету імені Д.Моторного (ТДАТУ). Економічні науки*. №1(45), 2022 р. С.112-118.
39. Піхняк Т.А. Економічні наслідки сучасних проблем в Україні: Covid-19. Фінанси та підприємництво: стан, проблеми та перспективи змін у кризовій економіці: збірник матеріалів *Міжнародної науково-практичної конференції (м. Запоріжжя, 20 лютого 2021 року)*. Східноукраїнський інститут економіки та управління. Запоріжжя: ГО «СІЕУ», 2021. С.43-46.
40. Трусова Н.В., Радченко Н.Г., Піхняк Т.А. Податки в системі мобілізації публічних доходів. *Збірник наукових праць ТДАТУ імені Дмитра Моторного. Економічні науки*. №2(44), 2021. С. 193 -201.
41. Trusova, N., Kotvytska, N., Pikhniak, T., Pavlova, M., Plotnichenko, S. & Sakun, A. (2022). Attracting foreign investment in cyclic imbalances of the economy. *Scientific Horizons*, 25(5), 101-116. DOI: 10.48077/scihor.25(5).2022.101-116

8. Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Офіційний сайт Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку України. URL: <http://www.ssmc.gov.ua>.
2. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
3. Офіційний сайт Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. URL: <https://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA>.
4. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <http://www.minfin.gov.ua>.
5. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <http://www.bank.gov.ua>.
6. Офіційний сайт Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>.
7. Організація економічного співробітництва та розвитку. URL: <https://data.oecd.org/>.

Оновлення робочої програми:

Викладач дисципліни – доцентка кафедри менеджменту, економіки, статистики та цифрових технологій, кандидатка економічних наук, доцентка

_____ Тетяна ПІХНЯК

27 серпня 2024 року

Схвалено кафедрою менеджменту, економіки, статистики та цифрових технологій

27 серпня 2024 року, протокол № 1.

Завідувачка кафедри _____ Наталія ЗАХАРКЕВИЧ

27 серпня 2024 року